

Інформаційна довідка
щодо проекту Закону України
«Про внесення змін до частини першої статті 101 Кримінально-виконавчого
кодексу України щодо визначення умов переведення засуджених до
позбавлення волі з урахуванням їх залучення до суспільно корисної праці»
*(реєстр. № 9476 від 10.07.2023 р.)**

Законопроект розроблено з метою «активного залучення осіб, засуджених до покарань, пов'язаних із позбавленням волі, до суспільно корисної праці». Пропонується розширити перелік умов, необхідних для переведення засуджених до позбавлення волі, додатковою умовою про «відпрацювання засудженою особою на підставі укладеного з фізичною особою – підприємцем або юридичною особою договору цивільно-правового характеру або трудового договору, погодженого адміністрацією колонії, протягом не менше ніж половини фактично відбутого нею строку».

Визнаючи необхідність удосконалення правового регулювання порядку та умов виконання і відбування кримінальних покарань, вважаємо за доцільне зазначити таке.

Привертає увагу невідповідність задекларованої мети законопроекту його назві та змісту пропонованих у ньому змін. Зокрема, визначення умов переведення засуджених до позбавлення волі з урахуванням їх залучення до суспільно корисної праці не може вважатись активним залученням осіб, засуджених до покарань, пов'язаних із позбавленням волі, до суспільно корисної праці.

Праця засуджених до позбавлення волі як один із основних засобів їх виправлення та ресоціалізації регламентується нормами Кримінально-виконавчого кодексу України (далі – КВК України) та Кодексом законів про працю України (далі – КЗпП України), має певні законодавчі обмеження, введені державою, та враховує необхідний виховний вплив на засуджених з боку адміністрацій виправних установ.

Так, відповідно до частини першої статті 118 КВК України засуджені до позбавлення волі мають право працювати, а їхня праця здійснюється на добровільній основі. Донедавна, а саме до 8 квітня 2014 р., праця засуджених мала обов'язковий характер. Проте, з метою узгодження національного законодавства із законодавством Європейського співтовариства щодо гуманізації виконання покарань Законом України «Про внесення змін до Кримінально-виконавчого кодексу України щодо адаптації правового статусу засудженого до європейських стандартів» № 1186-VII обов'язкову працю засуджених до позбавлення волі скасовано. Право на працю залишається конституційним правом самого засудженого і має виключно добровільний характер. Працювати засуджений може лише в місцях і на роботах, які визначає адміністрація колонії. Зазвичай це праця на підприємствах або в майстернях колонії, на роботах із господарського обслуговування колонії. Під час визначення місця роботи засудженого повинні враховуватися його стать, вік, працездатність, стан здоров'я і спеціальність. Особа має право вибирати, ким працювати на підприємстві або в майстернях колонії, її не мають права примушувати працювати на тих роботах, на яких вона не хоче.

Відповідно до частини другої статті 118 КВК України праця є обов'язком лише для засуджених до позбавлення волі, які мають *заборгованість за*

виконавчими документами (зобов'язані працювати до погашення такої заборгованості).

Засуджені можуть залучатися без оплати праці лише до робіт із благоустрою колоній і прилеглих до них територій, а також поліпшення житлово-побутових умов засуджених або до допоміжних робіт із забезпечення колоній продовольством. До цих робіт залучаються в порядку черговості, у неробочий час і не більш як на дві години на день (частина п'ята статті 118 КВК України). Також нормами КВК України визначено умови та оплату праці засуджених до позбавлення волі (статті 119, 120), особливості загальнообов'язкового державного соціального страхування і пенсійного забезпечення засуджених до позбавлення волі (стаття 122).

Конструкція пропонованих змін до частини першої статті 101 КВК України, зокрема використання сполучника «та» вказує на *обов'язковість праці* засуджених до позбавлення волі як *обов'язкову підставу* визнання засудженого таким, що став на шлях виправлення і підлягає переведенню до виправної колонії (сектору) іншого рівня безпеки (із менш суворими умовами тримання).

Водночас, Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо функціонування установ виконання покарань та установ попереднього ув'язнення в умовах воєнного стану» від 29.06.2023 року № 3185-ІХ уточнено зміст статті 100 КВК України, відповідно до якої зміна умов тримання засуджених до позбавлення волі в межах однієї колонії залежить від поведінки засудженого і ставлення до праці, *у разі залучення до неї*, та навчання (частина перша).

Отже, з огляду на добровільний характер праці засуджених до позбавлення волі «відпрацювання засудженою особою на підставі укладеного з фізичною особою – підприємцем або юридичною особою договору цивільно-правового характеру або трудового договору, погодженого адміністрацією колонії, протягом не менше ніж половини фактично відбутого нею строку» не може розглядатись як підстава зміни умов подальшого відбування покарання.

Додаткового роз'яснення щодо подальшого правозастосування потребує пропозиція про законодавче закріплення підстав звільнення засудженої особи від відпрацювання (пункт 6 Розділу I проекту).

Пункт 2 Розділу II проекту потребує конкретизації в частині доручення Кабінету Міністрів України щодо переліку нормативно-правових актів, що потребуватимуть змін (відповідно до вимог пункту 8 статті 90 Регламенту Верховної Ради України).

***Дослідницька служба
Верховної Ради України***

** Цей документ підготовлений Дослідницькою службою Верховної Ради України як довідковий інформаційно-аналітичний матеріал. Інформація та позиції, викладені в документі, не є офіційною позицією Верховної Ради України, її органів або посадових осіб. Цей документ може бути цитований, відтворений та перекладений для некомерційних цілей за умови відповідного посилання на джерело.*